

Lagutskottets betänkande

1984/85:39

om konsumentpolitiska frågor (prop. 1984/85:100, bil. 9 C 4)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet dels proposition 1984/85:100 bilaga 9 (finansdepartementet) i vad avser anslag till konsumentverket, dels 14 motioner som väckts under den allmänna motionstiden.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen i den aktuella delen och avstyrker bifall till tre motionsyrkanden (fp resp. m) vari tas upp frågor som rör anslaget till konsumentverket och en sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd (SPK) från konsumentverket. Ledamöterna från moderata samlingspartiet har reserverat sig till förmån för en sänkning av anslaget till konsumentverket och för den begärda sammanslagningen av SPK och konsumentverket.

Tre motioner (c, fp resp. m) behandlar spörsmål om den framtida inriktningen av konsumentpolitiken. Utskottet avstyrker bifall till motionsyrkandena. Reservationer har avgivits av ledamöterna från moderata samlingspartiet såvitt avser m-motionen. I två motioner (båda c) begärs statligt stöd till hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet. Utskottet avstyrker bifall till motionerna. Reservation har avgetts av utskottets c-ledamöter.

I fem motioner (c, fp och s) har begärts att på kosmetiska produkter skall anges om innehållet testats på djur. Utskottet tillstyrker att riksdagen med anledning av motionsyrkandena ger regeringen till känna att kraftfulla insatser bör göras för att så småningom få till stånd en sådan innehållsdeklaration.

Slutligen avstyrker utskottet bifall till ett antal motioner som tar upp frågor om prisinformation i detaljvaruhandeln (s, fp), åtgärder mot mindre seriös bilhandel (c), normregler för försäkringsbolagen (m) samt videotex för varuinformation (fp). Utskottets ställningstaganden motiveras i huvudsak med att frågorna redan är föremål för uppmärksamhet och utredningar och att några åtgärder från riksdagens sida därför inte är erforderliga. När det gäller frågan om prisinformation vid införandet av datakassor har utskottet uttalat att den individuella prismärkningen måste behållas till dess att en för konsumenterna tillfredsställande prisinformation kan säkerställas på annat sätt.

Propositionen

I proposition 1984/85:100 bilaga 9 (finansdepartementet) punkt C 4 föreslår regeringen att riksdagen till *Konsumentverket* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 45 651 000 kr.

Motionerna

I motion 1984/85:555 av Ulla Tillander (c) yrkas
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motion 1984/85:554 anförts om åtgärder mot mindre seriös bilhandel.

I motion 1984/85:834 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c) yrkas
att riksdagen hos regeringen begär att ett statsbidragssystem införs för att ge statsbidrag till hemkonsulenter ute i länen.

I motion 1984/85:837 av Stina Gustavsson m. fl. (c, fp) yrkas
att riksdagen hos regeringen begär att förhandlingar tas upp med hushållningssällskapen om ekonomiskt stöd till deras hemkonsulentverksamhet.

I motion 1984/85:838 av Erik Olsson (m) yrkas
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om normregler mellan försäkringsbolagen och försäkringstagnarna.

I motion 1984/85:970 av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (båda s) yrkas
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande hur prisinformationen i dagligvaruhandeln skall utformas vid införande av datakassor.

I motion 1984/85:1083 av Martin Olsson (c) yrkas
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av regler om att det på kosmetiska preparat och hygieniska artiklar skall anges om den färdiga produkten eller i denna ingående ingredienser testats på djur före produktens framställande.

I motion 1984/85:1249 av Birgitta Hambræus (c) yrkas
att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen framförts om en konsumentpolitik för större socialt och ekologiskt ansvar.

I motion 1984/85:2035 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas — såvitt nu är i fråga —

7. att riksdagen hos regeringen hemställer om införande av regler om märkning av kosmetiska och hygieniska produkter som testats, helt eller delvis, med plågsamma djurförsök.

Yrkandena 1 — 6 har hänvisats till jordbruksutskottet.

I motion 1984/85:2243 av Kerstin Anér (fp) och Pär Granstedt (c) yrkas
att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om att all kosmetika och hygienprodukter märks med uppgift om de är testade på djur eller ej.

I motion 1984/85:2320 av Bertil Fiskesjö och andre vice talman Anders Dahlgren (båda c) yrkas

att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motion 1984/85:2015 anförts om märkning av kosmetiska artiklar.

I motion 1984/85:2398 av Christer Eirefelt och Björn Molin (båda fp) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sagts om riktlinjerna för konsumentpolitiken,

2. att riksdagen till *Konsumentverket* för budgetåret 1985/86 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. minskat anslag.

I motion 1984/85:2401 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om konsumentpolitikens inriktning,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om förslag i besparingssyfte som syftar till sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd och konsumentverket i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen beslutar att till *Konsumentverket* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 43 801 000 kr.

I motion 1984/85:2686 av Lisbet Calner och Karl-Erik Svartberg (båda s) yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motion 1984/85:2685 anförts beträffande märkning av kosmetiska produkter.

I motion 1984/85:2827 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motion 1984/85:1493 om att konsumentverket bör få i uppdrag att överväga hur videotex kan användas för kvalificerad varuinformation.

Utskottet

Inledning

Utskottet behandlar i betänkandet frågan om anslag till konsumentverket för budgetåret 1985/86 jämte två motioner (motionerna 2398 yrkande 2 och 2401 yrkandena 2 och 3) som har anknytning till myndighetens anslag och organisation. Vidare tar utskottet upp frågan om den framtida konsumentpolitikens inriktning (med anledning av motionerna 2398 yrkande 1, 2401 yrkande 1 och 1249). Utskottet behandlar därjämte elva motioner vari tagits upp följande ämnen, stöd till hushållningssällskapens hemkonsulenter (motionerna 834 och 837), prismärkning av varor vid övergång till datoriserade kassor (motion 970), innehållsmärkning på kosmetika (motionerna 1083, 2035 yrkande 7, 2243, 2320 och 2686), åtgärder

mot mindre seriös bilhandel (motion 555), försäkringsbolagens normvillkor (motion 838) samt videotex för varuinformation (motion 2827).

I fråga om motion 2401 yrkande 2 om sammanslagning av SPK och konsumentverket har yttrande avgivits av näringsutskottet (NU 1984/85:5 y).

Företrädare för konsumentverket har inför lagutskottet lämnat synpunkter på förslagen i propositionen och i motionerna.

Anslags- och organisationsfrågor

Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor och har till uppgift att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden. I anslutning härtill fullgörs de uppgifter som enligt marknadsföringslagen (1975:1418) och lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden ankommer på konsumentombudsmanen. Även vissa andra viktiga uppgifter åvilar verket bl. a. enligt konsumentkreditlagen (1977:981), konsumentförsäkringslagen (1980:30) och förordningen (1979:638) om statligt stöd till glesbygd.

Medel för konsumentverkets verksamhet anvisas i programtermer. Programtermerna är fyra och har hittills benämnts marknadsinriktade aktiviteter, systeminriktade aktiviteter, allmän information och varuprovningar m. m. på uppdrag. Regeringen har efter framställning från konsumentverket beslutat en viss omorganisation såvitt avser informationsfunktionen inom verket. Förändringen innebär att de ovannämnda programmen får ökat ansvar för informationen inom sina resp. områden. Informationsbyrån har omorganiserats till en tidskriftsenhet med ansvar för utgivning av verkets periodiska tidskrifter. Ansvar för förlagsproduktionen har lagts på resp. program. Vidare har ett informationssekretariat inrättats. Sekretariatet har knutits direkt till verkschefen. Med hänsyn till dessa förändringar har benämningen på program 3 ändrats från Allmän information till Tidskrifter.

En viktig förändring av konsumentverksamheten under det löpande budgetåret har varit avskaffandet av hemkonsulentverksamheten den 1 januari 1985 (proposition 1983/84:100 bil. 15, BoU 1983/84:26). Frågan om hur samverkan mellan konsumentverk och kommunerna därefter skall slutligt utformas och om ytterligare stöd till kommunerna kan behöva ges av verket prövas av konsumentpolitiska kommittén, vars arbete beräknas vara avslutat under våren 1985. I avvaktan på utredningens resultat och statsmakternas ställningstaganden därtill fick verket i uppdrag att under våren 1984 till regeringen lämna förslag om hur man övergångsvis skulle kunna fullfölja de arbetsuppgifter som ålegat hemkonsulenterna. Konsumentverkets förslag, som närmare framgår av lagutskottets yttrande (1983/84:4 y) till bostadsutskottet, innebar bl. a. att man skulle bibehålla en del av hemkonsulenterna och ha kvar en viss regional organisation.

Förslaget godtogs dock inte av regeringen. I stället har konsumentverket för tiden den 1 januari — den 30 juni 1985 tillförts 750 000 kr. för att inom verket lösa de aktuella uppgifterna.

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen till konsumentverket för budgetåret 1985/86 anvisar ett anslag av 45 651 000 kr. I detta belopp ingår 1,5 milj. kr. avsedda för fullföljandet av de uppgifter som tidigare ålegat hemkonsulenterna.

I motion 2398 (fp) framhålls att konsumentverkets begränsade resurser framtvingar en sträng prioritering. Vid sidan av information till konsumenterna bör konsumentverket koncentrera sig på att definiera konsumentproblemen och stimulera näringslivet att söka lösningar på problemen. Sådan verksamhet bör få större resurser på bekostnad av handläggningen av ärenden rörande otillbörlig marknadsföring och förhandlingar med företagen. Motionärerna yrkar (yrkande 2) mot bakgrund av det anförda att riksdagen till konsumentverket anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. minskat anslag, dvs. ett anslag av 43 651 000 kr. Hur minskningen beräknats eller vilka besparingar som skall göras framgår inte av motionen.

Även i motion 2401 (m) begärs en minskning av anslaget. Motionärerna yrkar (yrkande 3) att anslaget skall bestämmas till 43 801 000 kr., dvs. en minskning med 1 850 000 kr. jämfört med regeringens förslag. Av besparingarna avser 1 500 000 kr. de medel som konsumentverket föreslås erhålla för att fullfölja de arbetsuppgifter som ålegat hemkonsulenterna. Resterande 350 000 kr. avser den personalförstärkning konsumentverket enligt propositionen beviljats för olika insatser med anledning av den blivande konsumenttjänstlagen. Enligt motionärerna bör nämnda uppgifter kunna lösas genom omfördelningar inom konsumentverket. Motionärerna framhåller vidare att statens konsumentpolitiska insatser i första hand bör inriktas på information och service och inte mot att styra företagen genom detaljerade s. k. riktlinjer. Enligt motionärerna bör konsumentverket vidare prioritera hushållsekonomisk forskning, utbildning och information. Motionärerna anser att en annan viktig uppgift är test av varor, varvid olika typer av säkerhetsutrustning, t. ex. för brandlarm, förtjänar särskild uppmärksamhet.

Utskottet vill till en början framhålla att motionärerna felaktigt synes utgå från att konsumentverkets verksamhet i huvudsak är inriktad på handläggning av ärenden om marknadsföring och på förhandlingar om s. k. riktlinjer. Av verkets resurser används i själva verket endast 10—15 % för ärendehandläggning och 5—10 % för åstadkommande av riktlinjer och överenskommelser medan 20—25 % åtgår för information om varuutbud m. m. och 15 % för hushållstekniska undersökningar. Enligt vad konsumentverkets företrädare upplyst ökar insatserna när det gäller information och hushållstekniska undersökningar under det att arbetet med riktlinjerna minskar. Medan under fyraårsperioden 1977—1980 33 riktlinjer utfär-

dades har sålunda antalet under perioden 1981—1984 sjunkit till 11. Motionärernas önskemål om inriktningen på konsumentverkets verksamhet är således redan i huvudsak tillgodosedda. I sammanhanget bör framhållas att test av brandvarnare — ett önskemål som framförs i motion 2401 — redan har utförts av verket och att riktlinjer för brandvarnare för bostäder har utfärdats (KOVFS 1978:3).

Utskottet erinrar om att ett förslag till konsumenttjänstlag nyligen förelagts riksdagen (proposition 1984/85:110). Förslaget kan väntas bli behandlat av riksdagen senare under vårsessionen. I sina anslagsäskanden har konsumentverket begärt 350 000 kr. avseende två extra tjänster för information om konsumenttjänstlagen och för översyn av tidigare överenskommelser angående avtalsvillkor på tjänsteområdet. Som framgår av det ovan anförda utgår motionärerna i motion 2401 från att det i budgetpropositionen föreslagna anslaget innefattar även de sålunda begärda medlen för personalförstärkningar. Så är emellertid inte fallet. Departementschefen förklarar sig endast utgå från att utrymme för verkets arbete med anledning av konsumenttjänstlagen kommer att finnas genom att verkets intäkter bedöms bli något högre än vad han beräknade föregående budgetår. Hur stora medel som verket härigenom kan räkna med att få för arbetet med konsumenttjänstlagen framgår dock inte av propositionen. Enligt vad utskottet inhämtat kan intäkterna från försäljning av publikationer m. m. under löpande budgetår bedömas överstiga de i 1984 års budgetproposition beräknade intäkterna med 245 000 kr., vilket belopp konsumentverket således får använda för arbetet med konsumenttjänstlagen.

Utskottet vill stryka under att det med hänsyn till det statsfinansiella läget självfallet är viktigt att rimliga besparingsmöjligheter tas till vara. Konsumentverket har liksom flertalet myndigheter under de senaste åren fått vidkännas nedskärningar i sin verksamhet. Anslaget till konsumentverket i årets budgetproposition har också beräknats med utgångspunkt i huvudförslaget vilket reellt sett innebär en fortsatt minskning av resurserna. Den resursminskning som skett under senare år har lett till att antalet anställda har minskat från 235 budgetåret 1978/79 till 197 innevarande budgetår och kommer att minska under nästa budgetår till 189. Verket har i sina anslagsäskanden och inför utskottet påtalat att en fortsatt minskning av resurserna medför ambitionssänkningar när det gäller marknadsbevakning, utredningsverksamhet, produktion av informations- och utbildningsmaterial, produktsäkerhetsarbete, utbildning och varuförsörjning. Genom rationaliseringar, främst minskning av lokalkostnaderna, räknar verket dock med att kunna begränsa den del av resursminskningarna som rör den operativa verksamheten. Verkschefen har i sin egenskap av konsumentombudsman (KO) förklarat sig oroad över minskningen av resurserna med hänsyn till ökningen av antalet marknadsföringsärenden. Inte minst har antalet anmälningar från konkurrentföretag ökat.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att en nedskärning av det i propositionen föreslagna anslaget i enlighet med motionärernas förslag skulle innebära att för konsumenterna värdefull verksamhet fick eftersättas, något som utskottet inte anser sig kunna medverka till. Som utskottet redovisat i det föregående har avskaffandet av hemkonsulentorganisationen inneburit att vissa av hemkonsulenternas arbetsuppgifter fått övertas av konsumentverket. Enligt utskottets mening synes det inte möjligt för verket att fullfölja dessa uppgifter utan en extra resurstilldelning. Verket bör därför erhålla de i budgetpropositionen föreslagna 1,5 milj. kr. för denna verksamhet. Utskottet vill vidare stryka under att det är angeläget att arbetet med den nya konsumenttjänstlagen prioriteras. För att lagen snabbt skall få genomslag på marknaden är det, såsom konsumentverket och departementschefen framhåller, nödvändigt att omförhandlingar m. m. av gällande avtalsvillkor kommer till stånd tämligen omgående. Konsumentverket bör därför få för detta ändamål behålla det intäktsöverskott som uppkommit i förhållande till de budgeterade intäkterna för innevarande budgetår.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motion 2398 yrkande 2 och motion 2401 yrkande 3.

En besparingsmöjlighet på litet längre sikt föreslås vidare i motion 2401 yrkande 2, nämligen en *sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd (SPK) med konsumentverket* till ett organ. Samtidigt bör enligt motionärernas mening konsumentverkets nuvarande provningsverksamhet överflyttas till statens provningsanstalt. Motionärerna anser att en sådan omorganisation bör ge stora rationaliseringsvinster och därmed betydande besparingar.

Utskottet erinrar om att motionsyrkanden om en sammanslagning av SPK med konsumentverket har prövats och avslagits av riksdagen såväl år 1983 som år 1984. Näringsutskottet (NU 1982/83:45, NU 1983/84:16 och NU 1983/84:6 y) har därvid funnit att tanken på en sammanslagning framstår som orealistisk med hänsyn till att myndigheternas aktiviteter är av mycket olika karaktär och riktar sig till skilda målgrupper. Då lagutskottet behandlade frågan våren 1984 (LU 1983/84:28) konstaterade utskottet att några nya omständigheter inte hade tillkommit sedan riksdagen senast prövade frågan i december 1983. Lagutskottet fann inte heller i övrigt några skäl som talade för ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionen, vilket riksdagen godkände.

Lagutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över det nu aktuella motionsyrkandet. I yttrande NU 1984/85:5 y (se *bilaga*) konstaterar näringsutskottet på nytt att motionärernas förslag innebär att två stora, sinsemellan i huvudsak skiljaktiga grupper av uppgifter skulle sammanföras hos en myndighet. Motionärerna har, fastslår näringsutskottet, inte försökt att närmare förklara hur en sådan sammanslagning skulle kunna

ge upphov till betydande besparingar. Allmänna stordriftsfördelar synes vara vad de väsentligen har att hänvisa till. Det förhållandet att mindre enheters uppgång i en större obestridligen ofta medför effektivitetsförluster har motionärerna enligt näringsutskottet inte fäst någon vikt vid. Näringsutskottet finner att motionärerna inte har angett tillräckliga skäl ens för utredning om en så genomgripande omorganisation som den de föreslår. Med hänsyn till att vid ärendets behandling i näringsutskottet ledamöter från moderata samlingspartiet har hävdat att de avsedda besparingarna skulle åstadkommas genom att en stor del av konsumentverkets nuvarande funktioner skulle upphöra framhåller näringsutskottet att det på nuvarande stadium — innan konsumentpolitiska kommitténs slutbetänkande har framlagts och remissbehandlats — inte finns något underlag för bedömningen att statens konsumentpolitiska insatser kan komma att reduceras så mycket att vad näringsutskottet har anfört förlorar sin tyngd.

Lagutskottet kan helt ansluta till näringsutskottets ställningstaganden och avstyrker följaktligen bifall till motion 2401 yrkande 2.

Konsumentpolitikens inriktning m. m.

I de ovannämnda motionerna 2398 och 2401 behandlas också frågor om den framtida konsumentpolitikens inriktning. Motionärerna yrkar (yrkande 1 i båda motionerna) att vad de anfört härom i motionerna skall ges regeringen till känna.

I motion 2398 erinras om att Sverige saknar egentliga konsumentorganisationer och framhålls att politikerna som allmänrepresentanter därför bör svara för att konsumentintresset blir tillgodosett. Det är enligt motionärerna vidare viktigt att stimulera bildandet av frivilliga konsumentorganisationer. Motionärerna understryker vikten av konsumentskydd och konsumentupplysning och anser att målet bör vara ett utbyggt varudeklarationssystem som tas fram på frivillighetens väg. Enligt motionärernas uppfattning är en stark satsning på konsumentinformation nödvändig. Informationen bör utformas som ett stöd åt konsumenten utan att därför bli styrande. Motionärerna anser vidare att konsumenten skulle vara betjänt av att vissa av de offentliga monopolen bryts och att alternativa former stimuleras. Även inom den privata produktionen måste enligt motionärernas uppfattning alla tendenser till monopol motverkas. Motionärerna understryker att en annan viktig fråga är tillförlitliga system för prismärkning och jämförpriser. I detta sammanhang diskuterar motionärerna också prismärkning vid införandet av datakassor. Utskottet återkommer närmare till motionärernas synpunkter härom i ett senare avsnitt av betänkandet.

Motionärerna i motion 2401 framhåller att för dem är konsumentpolitik ett viktigt medel för att stärka marknadsekonomin. Konsumentpolitiken bör därför inriktas på att underlätta för konsumenterna att träffa välgrundade och fria egna val. Moderat konsumentpolitik kan enligt motionärer-

na i korthet sammanfattas i följande punkter, nämligen lägre skattetryck som gör att konsumenterna har mer pengar att själva bestämma över, valfrihet i konsumtionen i stället för mera myndighetsstyrning, respekt för konsumenternas förmåga att träffa egna val, konkurrens i produktionen så att företagen får anstränga sig att tillverka vad konsumenterna vill ha och till lägsta möjliga priser, förbättrad information och goda kunskaper vilket stärker konsumenternas möjligheter att påverka utbudet av varor och tjänster, större inslag av konsumentutbildning i den grundläggande undervisningen, främjande av hushållsekonomisk och hushållsteknisk forskning för hemarbetets rationalisering, skydd mot vilseledande reklam och osunda försäljningsmetoder, bibehållandet av fria affärstider samt ingen onödig förbudslagstiftning.

De frågor som tas upp i motion 2398 ligger inom ramen för konsumentpolitiska kommitténs utredningsarbete. De fördes också fram av samma motionärer i en motion till föregående års riksmöte. På hemställan av utskottet överlämnades motionen till kommittén för att tas i beaktande under utredningsarbetet. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening anmärkningsvärt att motionärerna nu återkommer till riksdagen med en begäran om tillkännagivande till regeringen i samma frågor. Utskottet avstyrker bifall till yrkande I i motion 2398.

Även flertalet av de punkter som tas upp i motion 2401 ligger inom ramen för kommitténs arbete. Kommittén skall under senare delen av våren 1985 redovisa resultatet av sitt utredningsarbete. Enligt utskottets mening bör kommitténs överväganden avvaktas innan några ställningstaganden tas till konsumentpolitikens framtida inriktning. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 2401 yrkande I.

En helt annan inriktning på konsumentpolitiken förordas i motion 1249 (c). Motionären hänvisar till att de nya folkrörelserna för solidaritet och miljö har skapat en större medvetenhet om hur våra handlingar påverkar världens problem och en ökad förståelse för att det är betydelsefullt inte bara vad som köps utan också av vem. Om de statliga och kommunala konsumentrådgivningsorganen fick till uppgift att hjälpa konsumenterna att sätta in sitt handlande i ett helhetsperspektiv borde enligt motionärens uppfattning produktionen kunna påverkas. Motionären anser att företag som har en socialt och ekologiskt ansvarig inställning skulle gynnas på de kortsiktigas bekostnad enbart genom att deras policy blev känd. Enligt motionärens mening bör riksdagen uttala sig för att konsumentverkets instruktioner ändras så att upplysningar om olika företags produktionsmetoder, arbetsorganisationer, inköpspolitik etc. lämnas konsumenterna i syfte att styra produktionen i socialt och ekologiskt ansvarig riktning. Motionären yrkar att vad som sålunda anförts om en konsumentpolitik för större socialt och ekologiskt ansvar ges regeringen till känna.

Utskottet anser för sin del att motionärens synpunkter är intressanta och tankeväckande. Ett genomförande av förslaget i motionen skulle innebära

en breddning av konsumentverksamheten men samtidigt kräva mycket omfattande resurser. Enligt utskottets mening är därför förslaget i vart fall för närvarande inte möjligt att genomföra. Utskottet vill dock framhålla att det på längre sikt kan finnas anledning att sträva efter att få till stånd en konsumentpolitik som syftar till att skapa ett större socialt och ekologiskt ansvar. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att något sådant tillkännagivande som motionären yrkar inte nu bör göras av riksdagen.

Stöd till hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet

Som utskottet redovisat i det föregående utvecklades hemkonsulentorganisationen den 1 januari 1985. Konsumentverkets företrädare har lämnat följande upplysningar om utvecklingen därefter av konsumentpolitiken. Den av hemkonsulenterna tidigare ombesörjda marknadsbevakningen har tagits över av konsumentverket, som börjat bygga upp ett samarbete med SPK och statistiska centralbyrån (SCB) i syfte att få deras medverkan i uppföljningen av beslutade riktlinjer. Även en del kommuner har förklarat sig villiga att delta i detta arbete. Också den av hemkonsulenterna bedrivna utbildningsverksamheten har förts över till konsumentverket som har inrättat en ny tjänst för dessa uppgifter. På utbildningsområdet driver konsumentverket vidare en viss projektverksamhet, bl. a. ett tvåårigt utbildningsprojekt inom Örebro län för vilket den tidigare hemkonsulenten i länet har engagerats på konsultbasis. Ansvar för den direkta rådgivningen till konsumenterna har lagts över på kommunerna. Som en ren följd av utvecklingen av hemkonsulentverksamheten har ett 20-tal kommuner, däribland flera större kommuner, såsom Falun och Uddevalla, beslutat att inrätta kommunal konsumentverksamhet. I några fall har man beslutat gå över kommungränserna och ordna en konsumentrådgivning gemensamt för flera kommuner. Det är nu endast ett 50-tal kommuner som saknar konsumentrådgivningsverksamhet. Av dessa är det bara ett 20-tal som inte har några planer på att så småningom inrätta konsumentverksamhet. I nästan samtliga fall rör det sig om små kommuner. Enligt gjorda beräkningar har nu 90 % av befolkningen tillgång till kommunal konsumentrådgivning. Av de tidigare hemkonsulenterna har två anställts som kommunala konsumentvägledare, en har anställts av konsumentverket och en är tjänstledig från länsstyrelsen för upprätthållande av lärartjänst. Övriga hemkonsulenter kvarstår i tjänst vid länsstyrelserna. Vid omplaceringarna har länsstyrelserna sökt ta vara på den konsumentpolitiska erfarenheten, och drygt 50 % av hemkonsulenterna är knutna till verksamheter med konsumentpolitiska inslag, såsom varuförsörjningsfrågor och glesbygdsskott till dagligvaruhandeln.

I motionerna 834 (c) och 837 (c, fp) beklagas att hemkonsulentverksamheten utvecklats, och motionärerna framhåller att flera kommuner saknar en tillfredsställande konsumentrådgivning. Man påpekar vidare att avsaknaden av möjlighet att få kommunal konsumentrådgivning lett till att

hushållningssällskapens hemkonsulenter fått en ökad arbetsbörda. Särskilt kraftig har ökningen varit efter det att hemkonsulentverksamheten vid länsstyrelserna upphörde. I motion 837 understryks att hushållningssällskapens konsumentpolitiska verksamhet i dag är beroende av de medel sällskapen själva kan bidra med. Verksamheten har från att vara en hjälp för medlemmarna utvecklats vidare och efterfrågas i dag av en bred allmänhet. Motionärerna anser att den resurs som således finns vid hushållningssällskapen bör tas till vara i allmänhetens tjänst. Det är följaktligen befogat, framhåller motionärerna, med ett statligt stöd för hushållningssällskapens konsumentverksamhet. Motionärerna yrkar med stöd av det anförda att riksdagen skall begära att förhandlingar tas upp med hushållningssällskapen om ekonomiskt stöd till deras hemkonsulentverksamhet. Även motionärerna i motion 834 anser det rimligt att staten går in och bidrar till hushållningssällskapens konsumentpolitiska verksamhet. Enligt motionärernas mening bör staten betala statsbidrag med ett belopp motsvarande minst en halv årslön per län. Medel för denna utgift bör kunna tas av konsumentverkets anslag. Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen begär att ett statsbidragssystem införs för hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet.

Enligt utskottets mening är den verksamhet som hushållningssällskapens hemkonsulenter bedriver i många hänseenden värdefull. Särskilt viktiga är de insatser som görs på kostnadsområdet. Enligt vad utskottet inhämtat har konsumentverket, som också ser mycket positivt på hushållningssällskapens verksamhet, etablerat kontakter med sällskapen för att ta reda på hur verket skall kunna stödja verksamheten. Det har därvid framkommit att hushållningssällskapen har ett stort intresse av att få informations- och utbildningsmaterial. Problemet är att hushållningssällskapen i första hand efterfrågar material om kostinformation, något som konsumentverket i dag saknar. Man arbetar dock inom verket med att söka få fram kursmaterial till skolor när det gäller kostinformation. Hur problemet med kostnaderna för informationsmaterialet skall lösas är ännu inte klart.

Utskottet anser det angeläget att samarbetet mellan konsumentverket och hushållningssällskapen kan fortsätta och breddas. I konsumentpolitiska kommitténs uppdrag ingår bl. a. att pröva det allmännas stöd av folkrörelsernas och andra frivilliga organisationers insatser i konsumentpolitiken. Utskottet förutsätter att konsumentverket och regeringen i avvaktan på resultaten av kommitténs arbete tar de initiativ som kan vara erforderliga för att lösa de akuta ekonomiska problem som finns när det gäller distribution av informations- och utbildningsmaterial till hushållningssällskapen. Ett införande av ett statsbidragssystem av det slag som förordas i motion 834 kan utskottet däremot inte finna påkallat eller lämpligt. Inte heller anser utskottet att det finns något behov av att i enlighet med förslaget i motion 837 hos regeringen begära förhandlingar med hushållningssällskapen. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionerna 834 och 837.

Prismärkning på varor

En allt större del av varusortimentet i handeln märks med den s. k. EAN-koden. Varumärkningen sker då med en sifferkod och en optiskt läsbar strecksymbol. I butikskassan avläses EAN-symbolen med en optisk läsare ansluten till en dator. Butiksdatorn identifierar varan, anger pris och övriga uppgifter. Uppgifterna noteras på kassakvittot och ger samtidigt butiken information om varuflödet genom butiken.

Konsumentverket har efter förhandlingar med representanter för handeln utfärdat riktlinjer för prisinformation till konsumenter vid marknadsföring av varor i detaljhandeln. Riktlinjerna trädde i kraft den 1 januari 1983. Om prisinformation i allmänhet gäller enligt riktlinjerna att den skall vara tydlig och lättläst och presenteras på ett sådant sätt att det inte uppstår någon tvekan om vilken vara den avser. I förebyggande syfte träffade konsumentverket år 1979 en överenskommelse med näringslivet om att vid införandet av butiksdator den individuella prismärkningen skulle behållas till dess att en för konsumenterna tillfredsställande prisinformation och kontroll säkerställts. Konsumentverkets styrelse har i december 1984 beslutat att denna överenskommelse skall stå fast.

I motion 970 (s) anförs att det framstår som alltmer uppenbart att de parter som diskuterat denna fråga sedan 1979 inte kan lösa uppgiften. De rekommendationer som finns på området kan enligt motionärernas uppfattning knappast anses som tillräckligt bindande. Motionärerna anser att det finns en uppenbar risk för att man genom ensidiga beslut tar bort prisinformationen på varje enskild vara. För att säkerställa konsumenternas rätt till god prisinformation, vilket i dag innebär en individuell prisinformation, finner motionärerna det nödvändigt att frågan snarast blir föremål för utredning. I ett sådant utredningsarbete bör enligt motionärernas mening lagstiftningsalternativet inte uteslutas. Motionärerna yrkar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hur prisinformationen skall utformas vid införande av datakassor.

Även i motion 2398 (fp) diskuteras prismärkningen. Motionärerna framhåller att med ökande livsmedelspriser blir tillförlitliga system för prismärkning och jämförpriser av stor vikt för konsumenterna. Enligt motionärernas uppfattning är det därför nödvändigt att kunder även efter införandet av datakassor med klartextkvitton kan få en god prisinformation med hjälp av en prisangivelse på varan så länge inte andra hjälpmedel för prisinformation finns i butiken. Motionärerna yrkar att vad sålunda anförts ges regeringen till känna.

Företrädarna för konsumentverket har uppgivit att det efter överenskommelsen år 1979 dröjde några år innan datakassor började komma i bruk. Under mellantiden föll överenskommelsen i glömska inom dagligvaruhandeln. Konsumentverkets styrelse har därför genom det ovan redovisade beslutet i december 1984 velat aktualisera överenskommelsen. De

viktigaste näringslivsblocken, såsom Kooperationen och ICA, har förklarat sig dela konsumentverkets uppfattning att överenskommelsen från år 1979 skall stå fast. SPK har fått i uppdrag att under våren 1985 göra en undersökning hos konsumenterna i sådana butiker som gått över till datakassor för att utröna konsumenternas inställning till prismärkningsfrågan. Konsumentombudsmannen har tillagt att det torde vara mycket svårt att med stöd av marknadsföringslagen driva kravet på individuell prismärkning.

Enligt utskottets mening är det en viktig fråga som tas upp i motionerna. Utskottet kan för sin del helt ansluta sig till den uppfattning som avspeglas i konsumentverkets ställningstagande och i motionerna, nämligen att den individuella prismärkningen på varor måste bibehållas till dess att en för konsumenterna tillfredsställande prisinformation kan säkerställas på annat sätt. Utskottet vill erinra om att konsumentpolitiska kommittén enligt sina direktiv bl. a. skall uppmärksamma den snabbt ökade användningen av datateknik och datakommunikation i handeln. Med hänsyn härtill är det inte erforderligt med någon ytterligare utredning av frågan. Enligt utskottets mening bör — i avvaktan på resultatet av konsumentverkets beslut i december 1984, konsumentpolitiska kommitténs arbete och den i SPK:s regi pågående undersökningen om konsumenternas inställning till prisfrågan — inte heller i övrigt några åtgärder vidtas från statsmakternas sida. Utskottet vill emellertid tillägga att, skulle det visa sig att det inte går att på frivillighetens väg få en tillfredsställande ordning till stånd, är det nödvändigt att regeringen tar upp frågan till behandling och därvid även prövar möjligheten till lagstiftning på området.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motion 970 och motion 2398 i denna del.

Datastyrd konsumentinformation

I motion 2827 (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen skall begära att konsumentverket ges i uppdrag att överväga hur videotex kan användas för kvalificerad varuinformation. Motiveringen till yrkandet återfinns i fp:s datamotion 1493. Motionärerna anför i den motionen att rådgivning om marknadens olika utbud blir allt viktigare. Med videotex (teledata) samt text-TV kan viktig information om varor och tjänster ställas till många konsumenters disposition. Enligt motionärernas mening bör därför varu- och tjänsteförteckningar med produktinformation sammanställas i videotex. Hur detta närmare skall ske bör konsumentverket få i uppdrag att överväga.

Frågan om användandet av datakommunikation inom konsumentinformationen har blivit allt aktuellare. Utomlands har man redan börjat använda sig av teledata o. d. i anslutning till text-TV, något som utskottet kunde konstatera vid ett studiebesök i Frankrike 1983. Enligt vad utskottet

inhämtat arbetar också konsumentverket målmedvetet med frågan. Under 1985 kommer några försöksprojekt att bedrivas i samarbete med vissa större kommuner. Bl. a. kommer man att pröva marknadsöversikter på teledata och hushållsteknisk information via persondator. Även information om konsumentverkets riktlinjer och om marknadsdomstolens avgöranden skall läggas in på data. När det gäller teledata behövs det enligt verkets uppfattning en systemutveckling för att kunna få till stånd en god konsumentinformation.

Med hänsyn till att ett utvecklingsarbete på området sålunda redan bedrivs av konsumentverket behöver något sådant uppdrag som motionärerna begärt inte ges åt verket. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 2827.

Innehållsmärkning på kosmetiska produkter

I fem motioner tas upp frågan om en förbättrad konsumentinformation beträffande kosmetiska och hygieniska medel, såvitt avser uppgifter om att produkten eller i denna ingående ingredienser testats på djur.

I motion 1083 (c) anförs att inom kosmetikaindustrin sker tester på djur i stor utsträckning i olika länder. Testerna, som ofta är mycket plågsamma, är av tre slag, nämligen ögonirritationstester, giftighetstester och hudirritationstester. Enligt motionärens uppfattning måste strävandena vara att ersätta djurförsöken med alternativa försöksmetoder inom de olika områden där djurförsök förekommer. Motionären påpekar vidare att forskning för att få fram alternativ till djurtester sker i flera länder och att det redan förekommer att företag inte djurtestar sina produkter. Motionären hänvisar också till att Nordiska rådet år 1979 uttalade sig mot djurförsök för tester av kosmetika samt att riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig för att regeringen borde i internationella sammanhang arbeta för begränsning av djurtester inom kosmetikaområdet. Motionären anser att det borde bli en obligatorisk skyldighet att på varje kosmetikaförpackning ange om den färdiga produkten eller i den ingående ingredienser testats på djur före produktens framställande. Enligt motionären bör lämpligen bestämmelser om sådan obligatorisk uppgiftsskyldighet införas samtidigt som annan lagstiftning om innehållsdeklaration för kosmetiska preparat m. m. Införandet av en uppgiftsskyldighet om djurtester bör ses som ett betydelsefullt steg mot förbud mot marknadsföring i Sverige av kosmetiska preparat som testats på djur. Motionären hemställer att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som sålunda anförts i motionen. I motion 2035 (c) yrkas (yrkande 7) att riksdagen hos regeringen hemställer om införande av regler om märkning av kosmetiska och hygieniska produkter som testats vid plågsamma djurförsök. Motionärerna anför till stöd för sitt yrkande bl. a. att många människor tar avstånd från plågsamma djurförsök och därför skulle föredra att använda produkter som inte är testade på djur.

Motionärerna hänvisar vidare till att det redan finns sådana produkter tillgängliga på marknaden. Enligt motionärerna är det angeläget att ge konsumenterna en reell valfrihet på detta område. Det bör därför införas en lagstadgad skyldighet om märkning av kosmetiska produkter med uppgift om att produkten testats vid plågsamma djurförsök. Även i motion 2243 (fp, c) begärs förslag till lag om märkning av kosmetiska produkter med uppgift om de är testade på djur eller ej. Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 2006. Däri anförs bl. a. att alla försäljare och tillverkare av kosmetika i Sverige bör lämna uppgifter om deras varor testats vid djurförsök. Enligt motionärerna skulle en innehållsmärkning verksamt bidra till att plågsamma djurtester skulle försvinna. Motionärerna menar att så snart tillverkarna ser sig tvungna att ta fram icke plågsamma tester kommer de också att göra det. Motionärerna i motion 2320 (c) yrkar att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad de anför i huvudmotion 2015 om att märkning av kosmetika skall innehålla uppgifter om varan testats på djur eller ej. Motionärerna anser det upprörande att plågsamma djurförsök — ofta i mycket stor skala — används för att ta fram produkter som inte har något som helst medicinskt intresse. Motionärerna understryker att det naturligtvis är viktigt att kosmetiska produkter som saluförs inte ger skador. Finns det grundade misstankar om sådana skador bör man avstå från att producera eller saluföra dessa produkter. I motion 2686 (s) slutligen yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad de i huvudmotion 2685 anført om märkning av kosmetikaproducter. Motionärerna framhåller att i Sverige finns åtminstone ett fyrtiotal märken av kosmetika- och hygienprodukter som inte är testade på djur. Enligt motionärerna frågar allt fler efter sådana preparat, som dock kan vara svåra att hitta, eftersom preparaten inte har någon innehållsdeklaration. Motionärerna anser att en märkning av produkterna bör komma till stånd och menar att en lämplig lösning skulle vara att ge konsumentpolitiska kommittén tilläggsdirektiv i frågan.

Utskottet erinrar om att frågor om förbud mot tester på djur av kosmetika och om obligatoriska uppgifter på kosmetiska produkter om djurtester har med anledning av motioner behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år efter beredning i jordbruksutskottet eller näringsutskottet, senast i december 1984 efter beredning av näringsutskottet. För den tidigare riksdagsbehandlingen av frågorna hänvisas till den i näringsutskottets betänkande NU 1984/85:7 intagna redogörelsen. Näringsutskottet hänvisade i nämnda betänkande till att socialstyrelsen hade tagit fram ett förslag till bestämmelser om innehåll och märkning av kosmetiska och hygieniska produkter men att styrelsen ännu inte hade tagit slutlig ställning till förslaget. Enligt näringsutskottet väntades förslaget komma att leda till att bestämmelser införs om obligatorisk märkning av medlen. Näringsutskottet pekade också på att näringsidkare med stöd av marknadsföringslagen kan åläggas att vid marknadsföringen av en vara lämna

information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt. Gällande lagstiftning öppnade alltså möjligheter för prövning av önskemål om konsumentinformation av olika slag. Av vad sålunda anförts framgick enligt näringsutskottet att motionärernas önskemål kunde komma att tillgodoses i andra sammanhang. Med hänsyn härtill ansåg näringsutskottet inte att det då fanns anledning till något initiativ från riksdagens sida. Näringsutskottet avstyrkte därför bifall till motionerna vilket riksdagen godkände.

Sedan näringsutskottet behandlade frågan har arbetet med nya märkningsbestämmelser vilat. Anledningen härtill har varit att även kemikommisionen tagit upp frågor om märkning och registrering av kosmetika och att man velat avvakta statsmakernas ställningstaganden i anledning härav. I proposition 1984/85:118 om kemikaliekontroll föreslås att socialstyrelsen får myndighetsansvaret för kosmetiska och hygieniska preparat. Departementschefen hänvisar i propositionen (s. 81) till socialstyrelsens uppdrag beträffande nya märkningsbestämmelser för sådana produkter.

Enligt utskottets mening är det en angelägen och viktig fråga som tas upp i motionerna. Frågans betydelse belyses också av att den under senare år varit föremål för upprepade motionsyrkanden och att det nu föreligger fem motioner av företrädare för olika partier. Utskottet vill stryka under att det självfallet är viktigt att kosmetiska preparat inte ger allergireaktioner eller andra skador. Preparaten behöver därför givetvis testas innan de börjar saluföras. Den vanligaste testmetoden i dag synes vara olika former av djurtest. Uppenbart går det inte att undvika att sådana tester är plågsamma. Utskottet hänvisar till den beskrivning av testerna som finns i motionerna.

Mot bakgrund av det anförda och med beaktande av att det här inte är fråga om produkter som har ett viktigt medicinskt intresse anser utskottet att det är angeläget att man söker få till stånd en begränsning av djurtesterna och en övergång till andra testmetoder. Ett verksamt medel härvidlag skulle enligt utskottets mening kunna vara införandet av obligatoriska uppgifter på varuförpackningarna om använda djurtester. Produkter som försetts med uppgifter om verkställda djurtester skulle kunna drabbas av ett köpmotstånd vilket i sin tur skulle kunna påverka producenterna att använda alternativa testmetoder. Sådana metoder finns också redan tillgängliga på marknaden.

Frågan om utformande av en innehållsdeklaration av önskat slag på kosmetika är emellertid komplicerad. Som konsumentverkets företrädare framhåller kan en sådan information lätt bli missvisande och ge konsumenten ett intryck av att ett användande av varan är helt riskfritt från allergisynpunkt, även om så inte skulle vara fallet. Enligt utskottets mening kan man inte heller bortse från att det ofta kan vara mycket svårt att konstatera huruvida en i produkten ingående ingrediens tidigare i något sammanhang testats på djur. Det är därför en uppenbar risk för att en på en varuförpackning angiven uppgift om att djurtest inte förekommit i

själva verket inte är riktig. De nu angivna svårigheterna bör emellertid inte få leda till att man avstår från att söka få till stånd en information på kosmetikaförpackningar. Utskottet anser det därför angeläget att riksdagen nu gör ett klart uttalande om vikten av att en sådan varudeklaration kommer till stånd.

På anförda skäl förordar utskottet att riksdagen med anledning av motionerna ger regeringen till känna behovet av kraftfulla insatser från statsmakternas sida i syfte att få till stånd en ordning som innebär att på kosmetiska och hygieniska preparat anges om preparatet eller dess olika beståndsdelar testats på djur.

Försäkringsbolagens normvillkor

I motion 838 (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad motionären anført om normregler mellan försäkringsbolagen och försäkringstagarna. Motionären framhåller bl. a. att försäkringsbolagens information om försäkringsvillkor ofta är otillfredsställande. I många fall är det svårt för försäkringstagarna att kunna få en klar bild av vad försäkringen omfattar. Motionären påpekar att vid tecknande av en försäkring måste bolaget ta reda på vad försäkringstagaren vill ha försäkrat så att framtida tvister undviks. Motionären erinrar vidare om att försäkringsbolagen i samband med konsumentförsäkringslagens ikraftträdande den 1 januari 1981 sammanställde *normvillkor* för hem-, villla- och fritidshusförsäkringar. Enligt motionären upphörde detta samarbete mellan försäkringsbolagen redan år 1982 och därefter har försäkringsbolagen inte samarbetat vid utformandet av försäkringsvillkoren, vilket måste upplevas som negativt.

Konsumentverkets företrädare har upplyst att normvillkoren kom att innebära en negativ begränsning av utvecklingen av nya försäkringsprodukter. Sedan samarbetet om normvillkor upplösts har förhållandena enligt verket förbättrats. Det anförda visar enligt utskottets mening att det är viktigt med en konkurrens mellan försäkringsgivarna även på detta område, om man skall få till stånd ett rikt utbud av olika försäkringslösningar. För den presumtive försäkringstagaren är det en fördel om han har flera olika försäkringslösningar att välja mellan. Han får då möjlighet att välja en lösning som passar just hans förhållanden. Det är således inte för försäkringsbranschen gemensamma försäljningsvillkor vid olika slag av försäkringsobjekt som behöver tillskapas. Vad som i stället är viktigt är att försäkringsbolagen talar samma språk, dvs. att ett försäkringsvillkor hos en försäkringsgivare betyder samma sak som ett motsvarande försäkringsvillkor hos en annan försäkringsgivare. Det finns således ett stort behov av standardiserade termer och villkor. Vidare är det angeläget att försäkringsvillkoren presenteras på ett lättfattligt och informativt sätt. Ett uppfyllande av nu angivna krav är nödvändigt för att försäkringstagaren skall ha en

reell möjlighet att välja mellan olika försäkringslösningar. Enligt vad utskottet inhämtat har konsumentverket och försäkringsinspektionen förlöpande överläggningar med försäkringsbranschen i frågor som rör utformandet av olika försäkringsvillkor. Utskottet vill också hänvisa till den verksamhet som bedrivs av den av staten och försäkringsgivarna gemensamt inrättade Konsumenternas försäkringsbyrå. Byrån har till uppgift att gratis ge råd och hjälp i olika försäkringsärenden bl. a. när det gäller information om försäkringsvillkor.

Med hänsyn till den verksamhet som sålunda bedrivs när det gäller utformandet av försäkringsvillkor och information om dessa synes syftet med motionen redan vara tillgodosett. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 838.

Konsumentskydd på bilområdet

I motion 555 (c) yrkas att riksdagen ger som sin mening regeringen till känna vad i motion 554 anförts om åtgärder mot mindre seriös bilhandel. I sistnämnda motion lämnas en närmare redogörelse för ett köp av en begagnad personbil efter en annons i dagspressen. Köpet har inte skett hos en etablerad bilhandlare. Omgående efter köpet drabbades bilen av omfattande fel och det har sedan inte gått att få till stånd en ekonomisk uppgörelse med säljaren. Mot bakgrund av detta fall anser motionären bl. a. att konsumentnämnderna i kommunerna har en stor uppgift att fylla när det gäller vägledning till bilkonsumenterna. En viktig åtgärd skulle enligt motionären kunna vara att införa obligatorisk konditionstest vid ägarbyte.

Till den i motionen lämnade beskrivningen av fallet med den begagnade bilen vill utskottet foga att allmänna reklamationsnämnden (ARN) nu avlämnat yttrande i ärendet till tingsrätten och att ARN i yttrandet slår fast att säljaren är att anse som näringsidkare.

Utskottet konstaterar att ett huvudmotiv för att vidta konsumentpolitiska åtgärder på bilområdet självfallet är att bilen är en tung post i hushållens ekonomi. Inom ramen för konsumentverkets uppgifter har också väsentliga insatser gjorts för att stärka konsumentskyddet. Bl. a. har konsumentverket uppmärksammat — och vidtagit åtgärder på — områden som nya bilars bränsleförbrukning, konsumentinformation om bilekonomi/bilunderhåll, avtalsvillkor i köpekontrakt och garantiformulär, bilbranschens marknadsföringsmetoder m. m. Efter år 1982 har intresset koncentrerats på två problemområden, nämligen köp av begagnad bil och bilreparationer. På det förra och i motionen aktualiserade problemområdet har konsumentverket nyligen tagit fram riktlinjer för information om begagnade personbilar, vilka träder i kraft den 1 juli 1985 (KOVFS 1985:3). Riktlinjerna gäller när näringsidkaren saluhåller begagnad personbil till enskild konsument till ett pris överstigande 5 000 kr. Enligt riktlinjerna skall en begagnad personbil, när den saluhålls, vara försedd

med en skriftlig varudeklaration. Beträffande varudeklarationens innehåll hänvisas till riktlinjerna. Bakgrunden till riktlinjerna är att konsumentverket anser att kunden bör ha tillgång till samma information om bilen som säljaren skaffar sig. Enligt vad konsumentverkets företrädare upplyst har Motorbranschens riksförbund (MRF) dock inte velat godta riktlinjerna, utan utfärdat egna rekommendationer. Det kan därför bli aktuellt att så småningom föra ett ärende till marknadsdomstolen.

Utskottet vill tillägga att även generella konsumentpolitiska insatser kan få stor betydelse för bilområdet. Som utskottet redovisat i det föregående (s. 6) har riksdagen förelagts ett förslag till konsumenttjänstlag (proposition 1984/85:110). Lagförslaget får, om det antas att riksdagen, betydelse på detta område framför allt när det gäller bilreparationer. I fråga om köp av bil vill utskottet vidare hänvisa till att konsumentköpsutredningen år 1984 lagt fram förslag till en ny konsumentköplag (SOU 1984:25). Förslaget har remissbehandlats och bereds nu inom justitiedepartementet med sikte på att en proposition i ämnet skall kunna föreläggas riksdagen under år 1986.

Med hänsyn till de åtgärder på bilområdet som redan vidtagits och till pågående utredningsarbete anser utskottet att det inte är erforderligt att riksdagen hos regeringen påkallar ytterligare åtgärder. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 555.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till konsumentverket*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 bilaga 9 punkt C 4 och med avslag på motionerna 1984/85:2398 yrkande 2 och 1984/85:2401 yrkande 3 till *Konsumentverket* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 45 651 000 kr.,
2. beträffande *sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2401 yrkande 2,
3. beträffande *konsumentpolitikens inriktning m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1249, 1984/85:2398 yrkande I i denna del och 1984/85:2401 yrkande I,
4. beträffande *stöd till hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:834 och 1984/85:837,
5. beträffande *prismärkning på varor*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:970 och 1984/85:2398 yrkande I i denna del,
6. beträffande *datastyrd konsumentinformation*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2827,

7. beträffande *innehållsmärkning på kosmetiska produkter*
att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:1083, 1984/85:2035 yrkande 7, 1984/85:2243, 1984/85:2320 och 1984/85:2686 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om kraftfulla insatser för att få till stånd en deklaration på kosmetiska och hygieniska preparat med angivande av om preparatet eller någon av dess beståndsdelar testats på djur,
8. beträffande *försäkringsgivarnas normregler*
att riksdagen avslår motion 1984/85:838,
9. beträffande *konsumentskydd på bilområdet*
att riksdagen avslår motion 1984/85:555.

Stockholm den 25 april 1985

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s)*, Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Allan Ekström (m)*, Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s)*, Nic Grönvall (m)*, Per Israelsson (vpk), Inga-Britt Johansson (s), Kersti Johansson (c) och Berit Löfstedt (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. Anslag till konsumentverket (mom. 1)

Per-Olof Strindberg, Mona Saint Cyr, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 5 med "Utskottet vill" och slutar på s. 6 med "utfärdats (KOVFS 1978:3)" bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Utskottet vill" och slutar på s. 7 med "motion 2401 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill stryka under att det med hänsyn till det statsfinansiella läget självfallet är viktigt att rimliga besparingsmöjligheter tas till vara. Anslaget till konsumentverket har i årets budgetproposition visserligen beräknats med utgångspunkt i huvudförslaget vilket reellt sett innebär en fortsatt minskning av resurserna. Enligt utskottets mening fordrar emeller-

tid en stram budgetbehandling att riksdagen undersöker om inte möjlighet finns att genomföra ytterligare besparingar utan att därför för konsumenterna viktiga arbetsuppgifter behöver eftersättas.

Som framgår av det ovan anförda har som en följd av hemkonsulentorganisationens avveckling vissa arbetsuppgifter överförts till konsumentverket. I propositionen föreslås konsumentverket få 1,5 milj. kr. för nästa budgetår för att övergångsvis kunna fullfölja de arbetsuppgifter som ålegat hemkonsulenterna. Utskottet anser att vid anslagsprövningen emellertid måste beaktas att konsumentverket redan för innevarande budgetår erhållit 750 000 kr. för samma ändamål. Det arbete av övergångskaraktär som återstår att fullfölja bör verket kunna klara av genom omfördelningar och genom att senarelägga mindre angelägna projekt. Utskottet delar därför uppfattningen i motion 2401 att konsumentverket inte bör tillföras några ytterligare medel för nu angivet ändamål.

Som utskottet redovisat ovan har en proposition med förslag till konsumenttjänstlag förelagts riksdagen. Lagutskottet har ännu inte avslutat behandlingen av propositionen. Det är därför fortfarande ovisst om förslaget kommer att antas av riksdagen eller, om så skulle ske, när ett ikraftträdande kan väntas äga rum. Med hänsyn härtill kan utskottet ansluta sig till ställningstagandet i motion 2401 att några särskilda medel för information m. m. om den nya lagen inte bör tillföras konsumentverket. Utskottet vill tillägga att det alltid torde ingå i ett centralt ämbetsverks uppgifter att informera om sådan ny lagstiftning som faller inom ämbetsverkets ansvarsområde. Särskilt gäller det konsumentverket som har som en huvuduppgift att sprida information till konsumenterna. Utskottet förutsätter därför att verket redan har tillgänglig handlingsberedskap och medel reserverade för erforderliga informationsinsatser. Det är visserligen riktigt som anføres i verkets anslagsframställan att tidigare överenskommelser med näringslivet angående avtalsvillkor på tjänsteområdet kan komma att behöva ses över om en ny lagstiftning införs. Enligt utskottets mening bör emellertid detta arbete kunna ske inom ramen för det sedvanliga arbetet med olika överenskommelser med näringslivet. Självfallet får därvid översynen av gällande överenskommelser prioriteras. Såsom framhålls såväl i motion 2398 som 2401 bör för övrigt sådan verksamhet som syftar till att styra företagen reduceras. En prioritering av en översyn av gällande överenskommelser innebär därför inga nackdelar för verksamheten i övrigt.

Sammanfattningsvis förordar utskottet således med anledning av motionerna 2398 yrkande 2 och 2401 yrkande 3 att anslaget till konsumentverket skärs ned. En reduktion bör ske *dels* med de 1,5 milj. kr. som konsumentverket föreslås få för att fullfölja hemkonsulenternas tidigare uppgifter, *dels* med 245 000 kr. motsvarande det intäktsöverskott som uppkommit jämfört med de beräknade intäkterna för löpande budgetår och som konsumentverket föreslagits få använda för information m. m. om konsumenttjänstlagen. Till konsumentverket bör följaktligen för budgetåret 1985/86 anvisas ett anslag av 43 906 000 kr.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *anslag till konsumentverket*

att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:100 bilaga 9 punkt C 4 och motionerna 1984/85:2398 yrkande 2 och 1984/85:2401 yrkande 3 till *Konsumentverket* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 43 906 000 kr.

2. Sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket (mom. 2)

Per-Olof Strindberg, Mona Saint Cyr, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Lagutskottet kan" och slutar med "motion 1984/85:2401 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I en till näringsutskottets yttrande fogad avvikande mening finner de moderata ledamöterna i utskottet motionärernas argumentation övertygande. En sammanslagning av SPK med konsumentverket — till en myndighet som kan benämnas statens pris- och konsumentnämnd — framstår enligt den avvikande meningen som ett naturligt inslag i en omdaning av konsumentpolitiken, inriktad på att denna skall fungera som ett medel att stärka marknadsekonomi och stimulera en fri konkurrens. De omfattande regleringar som nu kännetecknar statens verksamhet på konsumentområdet bör avvecklas, varefter information i prisfrågor skulle, som rimligt är, bli den dominerande uppgiften för den statliga myndigheten på detta område. En genomgång av SPK:s och konsumentverkets verksamhet i syfte att närmare dokumentera vilka samordningsvinster som står att vinna bör enligt den avvikande meningen snarast komma till stånd. I den avvikande meningen förordas att riksdagen redan nu i princip bör ansluta sig till tanken på en sammanslagning av de båda myndigheterna genom att, såsom yrkas i motionen, begära att regeringen lägger fram förslag om en sådan omorganisation.

Lagutskottet kan helt ansluta sig till vad som anförs i den avvikande meningen och tillstyrker följaktligen bifall till motion 1984/85:2401 yrkande 2.

dels att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. beträffande *sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2401 yrkande 2 begär att regeringen i besparingssyfte lägger fram förslag till en sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd med konsumentverket.

3. Konsumentpolitikens inriktning m. m. (mom. 3)

Per-Olof Strindberg, Mona Saint Cyr, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Även flertalet" och slutar med "motion 1984/85:2401 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Även flertalet av de synpunkter som tas upp i motion 2401 ligger inom ramen för konsumentpolitiska kommitténs arbete. Med hänsyn till att kommittén inom kort kommer att redovisa resultatet av sitt utredningsarbete bör dock något överlämnande av motionen till kommittén inte ske. I stället bör riksdagen ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om konsumentpolitikens framtida inriktning i syfte att synpunkterna skall beaktas vid beredningen av konsumentpolitiska kommitténs förslag.

dels att utskottet under moment 3 bort hemställa

3. beträffande konsumentpolitikens inriktning m. m.

att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:1249 och 1984/85:2398 yrkande 1 i denna del och med bifall till motion 1984/85:2401 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som i sistnämnda motion anförs om konsumentpolitikens framtida inriktning.

4. Stöd till hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet (mom. 4)

Martin Olsson, Marianne Karlsson och Kersti Johansson (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "och 837" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att samarbetet mellan konsumentverket och hushållningssällskapen kan fortsätta och breddas. Härigenom kan också samhället på bästa sätt ta till vara den resurs för konsumentrådgivning som finns hos hushållningssällskapens hemkonsulenter. Att behovet av sådan rådgivning är stort framgår bl. a. av att dessa hemkonsulenter fått en kraftigt ökad arbetsbörda efter det att den statliga hemkonsulentverksamheten tyvärr hade avvecklats. För att det ökade samarbetet med konsumentverket skall kunna komma till stånd fordras emellertid att hushållningssällskapen får statligt stöd härtill. Enligt utskottets mening är ett sådant stöd rimligt också av den anledningen att hushållningssällskapens hemkonsulenter kommit att få ta över en del av den verksamhet som tidigare bedrevs av länsstyrelsernas hemkonsulenter. Utskottet vill vidare peka på att det är angeläget att frågan om ekonomiskt stöd snarast får sin lösning. Som framgår av vad utskottet anfört ovan har man ännu inte lyckats klara av hur man skall göra med kostnaderna för distribution av informationsmaterial från konsumentverket till hushållningssällskapen.

På anförda skäl anser utskottet att man inte kan vänta till dess slutliga ställning kan tas till ett förslag från konsumentpolitiska kommittén. Som yrkas i motion 837 bör därför förhandlingar snarast tas upp med hushållningssällskapen om ekonomiskt stöd till deras hemkonsulentverksamhet. Utskottet tillstyrker bifall till motion 837.

När det därefter gäller yrkandet i motion 834 anser utskottet att det skulle föra för långt att nu, innan konsumentpolitiska kommittén hunnit lämna sitt förslag, besluta om införandet av ett sådant statsbidragssystem som motionärerna yrkar. Genom vad utskottet ovan förordat blir emellertid motionärernas önskemål i viss mån tillgodosedda.

dels att utskottet under moment 4 bort hemställa

4. beträffande *stöd till hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:837 och med anledning av motion 1984/85:834 hos regeringen begär att förhandlingar tas upp med hushållningssällskapen om ekonomiskt stöd till deras hemkonsulentverksamhet.

Särskilt yttrande

Stöd till hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet (mom. 4)

Per Israelsson (vpk) anför:

När riksdagen vid föregående års riksmöte hade att ta ställning till frågan om ett avvecklande av den statliga hemkonsulentverksamheten motsatte sig vänsterpartiet kommunisterna att verksamheten skulle avvecklas. Min mening är alltså att en avveckling aldrig borde ha skett. Som framgår av vad utskottet anför är det fortfarande ett 50-tal kommuner som inte har någon kommunal konsumentvägledning. Invånarna i dessa kommuner har därför svårt att få nödvändigt stöd och hjälp i konsumentfrågor. Den redovisning som konsumentverkets företrädare lämnat utskottet om vad som skett efter avvecklingen visar att ett stort antal av hemkonsulenterna nu har arbetsuppgifter som inte alls eller endast i liten mån har någon anknytning till konsumentpolitisk verksamhet. Enligt min mening är det ett resursslöseri att inte bättre ta till vara den resurs som hemkonsulenterna utgör för konsumentpolitisk verksamhet. När utvecklingen nu blivit som den är kan jag självfallet ansluta mig till utskottets uttalande att det är viktigt att samarbetet mellan konsumentverket och hushållningssällskapen kan fortsätta och breddas. Enligt min mening är särskilt den kostrådgivning som sällskapen lämnar viktig. Jag kan också i övrigt helt ansluta mig till vad utskottet anför i fråga om ekonomiskt stöd för hushållningssällskapens hemkonsulentverksamhet.

Näringsutskottets yttrande

1984/85:5 y

om sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd och konsumentverket

Till lagutskottet

Lagutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1984/85:2401 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) i vad avser sammanslagning av statens pris- och kartellnämnd (SPK) och konsumentverket (yrkande 2).

Näringsutskottet yttrade sig förra året (NU 1983/84:6 y, LU 1983/84:28) över en motion med samma innebörd. Därvid lämnade näringsutskottet en redogörelse för SPK:s uppgifter och organisation, till vilken utskottet nu hänvisar. Utskottet vill härutöver anföra följande.

Motionsyrkandet är grundat på önskemål om en ändrad inriktning av statens konsumentpolitiska insatser. Dessa bör, menar motionärerna, i första hand ta sikte på information och service. En del av konsumentverkets uppgifter skulle överföras till annan myndighet eller avvecklas. Motionärerna vill att konsumentverkets anslag för nästa budgetår skall minskas något i förhållande till vad regeringen har föreslagit. Även efter denna reduktion skulle verket dock ha betydligt större organisation än den myndighet, SPK, som det enligt motionärerna borde slås samman med. SPK:s ekonomiska omslutning under det kommande budgetåret skulle liksom för närvarande – med en personal motsvarande 174 heltidstjänster – bli ungefär två tredjedelar av konsumentverkets.

SPK är, som näringsutskottet även tidigare har framhållit, i första hand ett utredningsorgan. Regeringen och andra myndigheter, särskilt näringsfrihetsombudsmannen, är dess främsta avnämare. Bland dess uppgifter ingår också att sprida allmän kännedom om rådande pris- och konkurrensförhållanden. Statsmakterna genomförde år 1975 en klar kompetensfördelning mellan SPK och konsumentverket i fråga om prisinformation.

När motsvarande förslag förra året behandlades först i näringsutskottet och därefter i lagutskottet anförde dess förespråkare att en sammanslagning av de båda myndigheterna skulle leda till en tidsenlig och rationell myndighetsorganisation på pris- och konsumentpolitikens område. Stora kostnadsbesparingar skulle uppenbarligen bli möjliga, tillade de. I kammardebatten (RD 1983/84:145 s. 140) hävdade huvudmotionären att sammanslagningen skulle innebära en bättre samordning av informationen till konsumenterna. Han bemötte invändningen att SPK och konsumentverket hade aktiviteter av olika karaktär och att de med sin information riktade sig till skilda målgrupper. Kritikerna uppmanades att inse att det mycket väl inom en och samma myndighet kunde förekomma olika aktiviteter och

information riktad mot olika intressegrupper och att samordning inom en myndighet kunde innebära betydande besparingar. I linje härmed talas i den nu aktuella motionen om att ytterligare rationaliseringsvinster borde kunna göras genom en samordning av den konsumentinformation som de båda verken producerar.

Vid ärendets behandling i näringsutskottet har motionens förespråkare hävdat att de avsedda besparingarna i huvudsak skulle åstadkommas genom att en mycket stor del av konsumentverkets nuvarande funktioner skulle upphöra. Statens pris- och konsumentnämnd har angetts som ett lämpligt namn på den tillämnade nya myndigheten.

Frågan om den statliga konsumentpolitikens inriktning övervägs för närvarande av konsumentpolitiska kommittén (Fi 1983:03). Enligt kommitténs direktiv skall den statliga organisationen på det konsumentpolitiska området med bl. a. ett konsumentverk som central förvaltningsmyndighet i stort ligga fast. Utredningen kommer inom kort att avge sitt slutbetänkande.

Vad beträffar motionärernas förslag konstaterar näringsutskottet på nytt att det innebär att två stora, sinsemellan i huvudsak skiljaktiga grupper av uppgifter skulle sammanföras hos en myndighet. Motionärerna har, vill utskottet slå fast, inte försökt att närmare förklara hur en sådan sammanslagning skulle kunna ge upphov till betydande besparingar. De har inte pekat på något dubbelarbete som skulle kunna elimineras. Allmänna stordriftsfördelar synes vara vad de väsentligen har att hänvisa till. Det förhållandet att mindre enheters uppgång i en större obestriddigen ofta medför effektivitetsförluster har de inte fäst någon vikt vid. Näringsutskottet finner att motionärerna inte har angett tillräckliga skäl ens för utredning om en så genomgripande omorganisation som den de föreslår.

I anslutning till de synpunkter som motionens förespråkare har tillfogat under utskottsbehandlingen vill näringsutskottet anföra följande. På nuvarande stadium – innan konsumentpolitiska kommitténs slutbetänkande har framlagts och remissbehandlats – finns det inget underlag för bedömningen att statens konsumentpolitiska insatser kan komma att reduceras så mycket att vad utskottet nyss har anfört förlorar sin tyngd. SPK:s viktiga uppgifter när det gäller att utreda och sprida kännedom om konkurrensförhållanden inom näringslivet kommer inte till uttryck i den föreslagna benämningen på den nya myndigheten.

Med hänvisning till vad som nu sagts avstyrker näringsutskottet det berörda motionsyrkandet.

Stockholm den 21 mars 1985

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Bo Finnkvist (s), Lars Ahlström (m), Sylvia Pettersson (s) och Hugo Bergdahl (fp).

Avvikande mening

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per-Richard Molén och Lars Ahlström (alla m) anser att den avslutande del av yttrandet som börjar med "Vad beträffar" och slutar med "berörda motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet finner motionärernas argumentation övertygande. En sammanslagning av SPK och konsumentverket – till en myndighet som kan benämnas statens pris- och konsumentnämnd – framstår som ett naturligt inslag i en omdaning av konsumentpolitiken, inriktad på att denna skall fungera som ett medel att stärka marknadsekonomin och stimulera en fri konkurrens. De omfattande regleringar som nu kännetecknar statens verksamhet på konsumentområdet bör avvecklas. Information i prisfrågor skulle därefter, som rimligt är, bli den dominerande uppgiften för den statliga myndigheten på detta område. En genomgång av SPK:s och konsumentverkets verksamhet i syfte att närmare dokumentera vilka samordningsvinster som står att vinna bör snarast komma till stånd. Redan nu bör riksdagen i princip ansluta sig till tanken på en sammanslagning av de båda myndigheterna genom att, såsom påyrkas i motionen, begära att regeringen lägger fram förslag om en sådan omorganisation.

